

Завдання дисципліни: допомогти здобувачам освіти опанувати загальноприйняті норми сучасної української літературної мови на всіх її рівнях, а також подолати помилки, які найчастіше трапляються в їхньому мовленні; розвинути у здобувачів здатність оптимального слововживання відповідно до мовленнєвої ситуації; сформувані навички мовленнєвого самоконтролю; навчити дотримуватися правил мовленнєвого етикету; виробити у здобувачів освіти потребу, доведену до автоматизму, правильної поведінки у відповідних комунікативних ситуаціях, які проявляються щоденно як у побуті, так і професійному житті.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен уміти: *визначати* норми літературної мови; *відрізнати* нормативні мовні явища від діалектних; *визначати* комунікативні якості мовлення і дотримуватися їх у власних висловлюваннях; *аналізувати* власне і чуже мовлення за основними його ознаками; *виявляти* стилістично нейтральні та стилістично марковані мовні одиниці й правильно користуватися ними; *вживати* необхідні мовні конструкції у відповідних етикетних ситуаціях; правильно *користуватися* невербальними засобами у відповідних етикетних ситуаціях; дотримуватися норм культури спілкування у повсякденних і професійних комунікативних ситуаціях.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	«Мовно-комунікативні аспекти культури спілкування» у закладі вищої освіти як вибіркова дисципліна. Мовленнєва діяльність та її етикетний аспект	«Мовно-комунікативні аспекти культури спілкування» у закладі вищої освіти як вибіркова дисципліна. Мовленнєва діяльність та її етикетний аспект	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 1. Підготовка до практичного заняття.	2	2, 3, 4, 5, 6
2	етикетний аспект	Мовленнєва діяльність та її етикетний аспект. Культура спілкування	Підготовка до практичного заняття.	2	2, 3, 4, 5, 6, 14
3	Нормативність мовлення і його етикетність. Двомовність (багатомовність) і культура мовлення. Вибір мовних одиниць у мовленні	Нормативність мовлення і його етикетність. Двомовність (багатомовність) і культура мовлення. Вибір мовних одиниць у мовленні	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 2. Підготовка до практичного заняття. Тестовий контроль 1.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 16
4		Мова і мовлення. Види мовленнєвої діяльності. Комунікативна ситуація. Спілкувальна поведінка. Учасники комунікативного акту. Спілкування, його функції, рівні і види. Взаємодія та взаєморозуміння	Підготовка до практичного заняття. Виконання завдань	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 15, 16
5	Вербальні і невербальні	Вербальні і невербальні	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 3. Підготовка до	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 14

	компоненти комунікативного етикету	компоненти комунікативного етикету. Основні вимоги до етикетного вербального спілкування	практичного заняття.		
6		Вербальні і невербальні компоненти комунікативного етикету. Комунікативна доцільність використання невербальних засобів етикету. Класифікація невербальних засобів комунікації	Підготовка до практичного заняття. Виконання завдань.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 14
7	Стандартні етикетні ситуації: вітання, звертання, привертання уваги, знайомство, запрошення, вибачення, прохання, наказ, порада, пропозиція, згода, відмова, привітання, побажання, тост, подяка. Норми і правила поведінки. Формули мовленнєвого етикету. Дотримання норм культури мовлення і спілкування	Стандартні етикетні ситуації: вітання, звертання, привертання уваги, знайомство, запрошення, вибачення, прохання, наказ, порада, пропозиція, згода, відмова, привітання, побажання, тост, подяка. Норми і правила поведінки. Формули мовленнєвого етикету. Дотримання норм культури мовлення і спілкування	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 4. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 23, 24
8		Стандартні етикетні ситуації: вітання, звертання, привертання уваги, знайомство, запрошення, вибачення, прохання, наказ, порада, пропозиція, згода, відмова, привітання, побажання, тост, подяка. Норми і правила поведінки. Формули мовленнєвого етикету. Дотримання норм культури мовлення і спілкування	Підготовка до практичного заняття. Виконання письмових завдань	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 23, 24

9	Стандартні етикетні ситуації: розрада, співчуття, схвалення, комплімент, зауваження, докір, висловлення сумніву, висловлення власного погляду, прощання, телефонування, розмова по мобільному телефону, листування, спілкування в мережі Інтернет.	Стандартні етикетні ситуації: розрада, співчуття, схвалення, комплімент, зауваження, докір, висловлення сумніву, висловлення власного погляду, прощання, телефонування, розмова по мобільному телефону, листування, спілкування в мережі Інтернет. Норми і правила поведінки. Формули мовленнєвого етикету. Дотримання норм культури мовлення і спілкування	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 5. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 23, 24
10		Стандартні етикетні ситуації: розрада, співчуття, схвалення, комплімент, зауваження, докір, висловлення сумніву, висловлення власного погляду, прощання, телефонування, розмова по мобільному телефону, листування, спілкування в мережі Інтернет. Норми і правила поведінки. Формули мовленнєвого етикету. Дотримання норм культури мовлення і спілкування	Підготовка до практичного заняття. Тестовий контроль 2.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 23, 24
11	Фонетичні, лексичні, граматичні особливості культури спілкування	Фонетичні, лексичні, граматичні особливості культури спілкування	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 6. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 22
12		Фонетичні, лексичні, граматичні особливості	Підготовка до практичного заняття. Виконання письмових завдань	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 22

		культури спілкування			
13	Національно-культурні, регіональні, гендерні аспекти культури спілкування	Національно-культурні, регіональні, гендерні аспекти культури спілкування. Комунікативні девіації у культурі спілкування	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 7. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 20
14		Національно-культурні, регіональні, гендерні аспекти культури спілкування. Етикетні порушення невербального характеру	Підготовка до практичного заняття. Підготовка до усного опитування.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 14, 20
15	Етика ділових стосунків і спілкування. Імідж і репутація ділової людини. Особливості ділового спілкування	Етика ділових стосунків і спілкування. Особливості ділового спілкування. Професійна етика	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 8. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 18, 26
16		Етика ділових стосунків і спілкування. Імідж і репутація ділової людини. Наукове спілкування	Підготовка до практичного заняття. Підготовка до усного опитування. Виконання тестових завдань	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 18, 19, 26
17	Професійно-комунікативна культура здобувача вищої освіти майбутнього фахівця. Гуманітарна культура особистості	Комунікативна культура як складник професійної компетентності. Гуманітарна культура педагога	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т 9. Підготовка до практичного заняття.	2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 17, 23, 25, 27
			Разом за семестр	34	

Примітка. *Лекції проводяться через тиждень, а практичні заняття – щотижня по дві години.

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил академічної доброчесності (див. «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті», <https://cutt.ly/QMZTV0B>). Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, усі домашні завдання і тести виконувати відповідно до графіка. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний опрацювати самостійно у повному обсязі і відзвітувати перед викладачем не пізніше, ніж за тиждень до атестації. До практичних занять студент має підготуватися за відповідною темою і проявляти активність. При виконанні студентського проєкту з теми «Мій план мовленнєвого самовдосконалення та підвищення рівня культури спілкування у соціально-побутовій та професійній

сферах» студент має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагиату він отримує незадовільну оцінку і має виконати роботу за новою темою.

Студенти мають можливість отримати знання з окремих тем курсу шляхом неформальної освіти і звернутися із заявою про перезарахування результатів неформальної освіти згідно з Положенням про порядок визнання та перезарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті (<https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/pro-poryadok-vyznannya-ta-perezarahuvannya-rezultativ-navchannya.pdf>; п. 4 Визнання і зарахування результатів навчання, набутих особою).

Критерії оцінювання результатів навчання

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється шляхом усного / письмового опитуванням, тестування в MOODLE. Водночас оцінюється рівень практичних умінь шляхом виконання різноманітних аудиторних та домашніх завдань. Якщо студент отримав негативну оцінку з якогось виду роботи, то він повинен ліквідувати заборгованість в установленому порядку.

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною чотирибальною шкалою і виставляється в електронному журналі обліку успішності. Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих студентом позитивно, з урахуванням коефіцієнтів вагомості і розраховується в автоматизованому режимі за відповідною програмою. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання в семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота				Самостійна робота	Підсумковий контроль
Усне опитування	Практичне заняття	Тестовий контроль	Контрольна робота	Індивідуальне домашнє завдання	Залік
0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0

Оцінювання тестових завдань

Студенти проходять тестування в онлайн режимі в Модульному середовищі для навчання. Тематичний тест для кожного студента формується автоматично. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. На тестування відводиться 30 хвилин. При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ESTS	Бали	Вітчизняна шкала	
A	4,75–5,00	Зараховано	ВІДМІННО – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74		ДОБРЕ – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24		ДОБРЕ – загалом правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74		ЗАДОВІЛЬНО – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24		ЗАДОВІЛЬНО – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	Незараховано	НЕЗАДОВІЛЬНО – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99		НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Мовленнєва діяльність та її етикетний аспект.

2. Мовлення внутрішнє і зовнішнє.
3. Спілкування: його функції, рівні, види.
4. Комунікативна ситуація.
5. Стили мови і мовлення.
6. Нормативність мовлення і його етикетність.
7. Диглосія і культура мовлення.
8. Двомовність (багатомовність) і культура мовлення.
9. Ввічливість – основа етикетного спілкування.
10. Етикетна поведінка у мовленні.
11. Фонетична сторона етикетного мовлення: артикуляція, наголошування, інтонація, мовчання.
12. Вербальні компоненти українського комунікативного етикету.
13. Національно-культурні чинники культури спілкування.
14. Мова як генетичний код національної культури.
15. Ідіоетнічні, регіональні, гендерні особливості.
16. Лексико-граматичні та стилістичні особливості українського мовленнєвого етикету.
17. Лексико-фразеологічна варіативність.
18. Граматичні норми.
19. Невербальні засоби спілкування: відстань між комунікантами, поза мовця, погляд, міміка, вираз обличчя, симптоми, жести, пантомімічні рухи, неканонічні звукові знаки, предметні знаки етикетного спілкування.
20. Вибір мовних одиниць у мовленні: вибір слів і стійких зворотів; вибір граматичних форм і конструкцій.
21. Займенник у сфері етикетного мовлення.
22. Іменники називання осіб і звернення до них.
23. Кличний відмінок.
24. Вставні слова, словосполучення і речення як засіб етикетної модуляції мовлення.
25. Стандартні етикетні ситуації: вітання, звернення, привернення до себе уваги, знайомство, запрошення, вибачення, прохання, наказ, порада, пропозиція, згода, відмова, привітання, побажання, тост, подяка, розрада, співчуття, схвалення, комплімент, зауваження, докір, висловлення сумніву, висловлення власного погляду, прощання, листування, спілкування в мережі Інтернет, телефонування, спілкування по мобільному телефону.
26. Мовленнєвий етикет у сперечанні.
27. Комунікативний антиетикет. Лексико-граматичні девіації.
28. Комунікативні девіації в українському мовленнєвому етикеті.
29. Етикетні порушення невербального характеру.
30. Етика ділових стосунків і спілкування.
31. Імідж і репутація ділової людини.
32. Особливості ділового спілкування.
33. Розвиток особистості як суб'єкта спілкування.
34. Розвиток інтелекту та творчих здібностей особистості.
35. Шляхи вдосконалення особистості як суб'єкта культури спілкування.
36. Етикет і формування мовленнєво компетентної особистості.
37. Педагог як суб'єкт педагогічного мовленнєвого етикету.
38. Формування етикетного мовлення у педагогічному закладі.
39. Професійно-комунікативна культура здобувача вищої освіти - майбутнього фахівця.
40. Гуманітарна культура особистості.

Рекомендована література

Основна

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003. 432с.
2. Богдан. С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова. 1998. 275 с.
3. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навчальний посібник. К.: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
4. Подлевська Н.В. Мовно-комунікативні основи культури спілкування: збірник вправ і завдань для використання на практичних заняттях здобувачами першого освітнього рівня вищої освіти спеціальності «Середня освіта». Хмельницький, 2021. 107 с.

5. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів: Видавництво «СПОЛОМ», 2001. 224 с.
6. Стахів М. Український комунікативний етикет. К. : Знання, 2008. 245 с.

Додаткова

7. Абрамович С. Д. Мовленнєва комунікація: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 472 с.
8. Бугай Н. Український етикет: Посібник для дітей та дорослих. К., 2000.
9. Етика ділового спілкування / Т. Гриценко, С. Гриценко, Т. Іщенко, Т. Мельничук, Н. Чуприк, Л. Анохіна. Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
10. Зубенко Л. Г. Культура ділового спілкування. К.: «ЕксОб», 2002. 200 с.
11. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови. К.: ВЦ «Академія», 2007. 360с.
12. Мацюк З. О., Станкевич Н. І. Українська мова професійного спілкування. 2-е вид. К.: Каравела, 2008. 352с.
13. Культура мови: від теорії до практики / Т. Мельник, Л. Струганець, О. Бобесюк, О. Веремчук, І. Заліпська. Навчальна книга – Богдан, 2015 . 130 с.
14. Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування. Коло, 2017. 240 с.
15. Микитюк О.Р. Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки. Львівська політехніка, 2017. 400 с.
16. Пасинок В. Основи культури мовлення. Центр учбової літератури. 190 с.
17. Педагогічна майстерність : [підручник] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. [2-ге вид., доп. І переробл.]. К. : Вища шк., 2004. 422с.
18. Пентилюк М., Маруніч І., Гайдаєнко І. Ділове спілкування і культура мовлення. Центр учбової літератури, 2021. 224 с.
19. Плотницька І. Основи наукового мовлення : навчальний посібник. Центр учбової літератури, 2022. 252 с.
20. Подлевська Н. Мовно-комунікативні особливості функціонування етикетних форм в українській і польській мовах. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. Хмельницький, 2020. Випуск 20. С. 33-40.
21. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи. Підручник. К. : Каравела, 2011. 360с.
22. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови. 3-тє вид., перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248с.
23. Томан І. Мистецтво говорити. К.: Україна, 1996. 269 с.
24. Чмут Т. К. Культура спілкування: навчальний посібник. Хмельницький: «ХІРУП», 1999. 358 с.
25. Чмут Т. К. Шляхи розвитку культури спілкування студентів вищих навчальних закладів: навчальний посібник. К.: Основа, 2002. 380 с.
26. Шевчук С. В. Ділове мовлення для державних службовців: навч. посібн. 4-те вид., виправ. і доповн. К.: Алерта, 2012. 428 с.
27. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Підручник. За програмою МОНУ. 4-те видання. К: Алерта, 2014. 696 с.

Електронні ресурси

1. Модульне середовище для навчання (розміщені усі необхідні матеріали з дисципліни, зокрема, лекції, парктичні заняття, тестові завдання, додаткові матеріали для опанування дисципліни). Пошук – Кафедра слов'янської філології, «Мовно-комунікативні основи культури спілкування» (Н.В. Подлевська)».
2. Модульне середовище для навчання MOODLE. <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=8448>.
3. Електронна бібліотека університету. URL : http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php.